

HISTORI
NICODEMUS

Iaith: Neu yn hytrach *Morwys*
1766

Yserifen Nicodemus, oherwydd na ddethyniodd
yr Eglwys, und pedair Efengyl.

Ac yroedd Dyn or Phariseaid ei enw Nicodemus
penmaeth yr Iudeyvion, Hwn a deaeth ar yr Iesu
liw nos a dda i dodd wrtho, Rabbi, nym a
wyddom mai Dy i awdur ydwyt ti, wedi dyfod
oddi wrth Duw. Cynys ni allai neb wneuthur y
Gwyrthian hyn yw wyt ti yn eu gwneuthur oni
bai fod Duw gydag ef &c. St. Ioan 3. ben;
1, 2, &c.

Ac y mae helyd lawer o bethau eraill a wnaeth yr
Iesu y rhai ped ylgrifennaid hwy bob yn un ac
un, nid wyt yn tybied y Cynnwysfa i byd y llyf-
râu a lgrifennid ult St. Ioan. 21. per. 29.
Os Efengyla, nebi elwi am gen na'i hyn a dder-
byniasoch, bydded Arlatheria Galat. 1. pen. 9.

Da yw'r Mae'n gyda'r Efengyl:

Medd Gwyddafarch gyfarwydd: 1206.

A oledwydd allan oan Dafydd Jones; Myfyriwr
yn bethau.

Graphwyd yn y Manhhau o'r 735: Durston

Llydhyr at y Darllynydd.

F Eddywed rhyw rai (mae'n debyg) mae petb a ddyfeisiau i, neu arall yw Efengyl Nicod mus; ond gwybodedd y cyfryw rai mae i e Lyfr ysgrifon, Dr. Tho. Williams o Drefriw ymniais i y Copi bwn, or Lyfr Gwyn o Hergest y Cadd ynt, yr byn a 'scrifennodd ef yngylch y flwyddyn 1596 yr oedd ef yn Dysgedig yn ei amser. mae'r Dr. Davies yn ei hlyfrau ladin sydd yn y Geir-lyfr, yn ei Glodfori, 1632. Ac un Charles Edwards yn Hanes y Ffydd pen. 19, 206. 1677. Ar Parchedig Theu. Evans. Drych y Prif Oeluoedd. Rhan. 2, pen 2. 217. 1740 y mae y Dylgawdwy i yno yn llawn wybodol ei Ddysgeidiaeth ef ond mae Broughton Vol. 2 page 169 1739, a Dupin Canon of Scripture, T, 25 c, 6. yn gwrtbwynnebu'r petb.

I Darllynydd mwynlan! gwybudd nadwy'n gwneuthur megis pe bawn or Egwyddor felldigedig, bonno, y geilir angwanegu at y 'Scrybhyrau; canys hynny sydd gwbl wrthwyrnebol i gyngor yr yspryd. Glân yr bwn a ddywed, Na ddyro ddim at ei eiriau ef, rhag iddo dy geryddu aeth gael yn gelwyddog. Diar. 30. 6. Etio y mae bi'n ddiadawl, fod Hawer o bethau amgylchiadawl heb eu 'scrifenu, y wnaeth yr Iesu yngliwydd ei Ddisgyblion St. Ioan. 20, 30. wele! ger bron Duw nad wyt yn dywedys celwydd. Gal. Pen. 1. 20. Yr bwn hwyaf dy utudd Wasanaethwydd Dafydd Jones.

Trefriw Tan yr yw,
Mai 4, 1745.

Histori Nicodemus. &c.

N yr Awr y pechodd *Adda*, ymharadwys, y bwriwyd ef allan o hon i wedi i'c do bechu; a llef a roddes, o'i weled i hun yn noeth; Ac o drugaredd yr Arglwydd y cuddiwyd ef, ar dail, ac o Rödd v Cafodol *Addewid*, y rhoddid iddo *Olew Trugaredd* yn Niweddu ei Oesoedd. Ac oddiyna y daeth *Adda* hyd yaglyn *Ebron* gydag *Efa* ei wraig ac yno y dioddefodd lawer o Lafuriau trwy chwys gyda chyfluddiol Galon, yno y ganwyd i'c ddu fab, *Cain* ac *Abel*; Ac fel yr oedd ynt yn *Aberthu* o herwydd eu defod, yr edrychodd yr Arglwydd ar offrymmau *Abel*, ac nid edrychodd ar offrymmau *Cain*; canys o wrthwy heb ei galon yr Aesthai. A phan adnabu *Cain* nad edrychai yr Arglwydd ar ei Aberth, liolio a wnaeth o genfigen, a + lladd *Abel* ei frawd, A phan wybu *Adda* hynny y dywedodd ma'i llawer o ddrygoedd a ddaeth o achos *Gwraig!* Byw yw Duw, o dydd achos i mi bellach a hi. Ac ymgynnal a wnaeth oddiwrthi 200 Mlynedd; ac eilwaeth o gyd ymddiddan â Duw y bu achos iddo;

A 3

b

* Drexelius pen' 2. 208. 1691. Recol Mr. Taylor E. W. 1701. † Gen. 4. 8.

bi, ac y 'bu fab iddo o honi a alwodd ei *Seth*, A hwnnaw a fu ufuud i w *Dad* a phan ydoedd. *Adda* yn ddeg mwlwydd ar hugain a Naw cant ac ar flino o honaw yn diwrteiddio dryswch a mieri, dyfod a wnaeth yn ei gof, a dal tristwch a myfyrio yn ei feddwl, y tyfai oi *Hoppit* ddirfawr ddrwg yn y Byd a blino a wnaeth oi fywyd; ac yna galw *Seth* ei fab atto a dywedyd wrtho; Fy mab ebr ef, mi aith anfonaf hyd § ymharadwys at *Churbin* yr Arch Angel, yr hwn a gediw *Bren* y *Rywyd*, a chleddyf, Tan troedig yn ei law, parod wylfi, ebr, y Mab; mynega i mi'r ffordd ? a phab eth a d'f wedaf wrtho? dywed iddo Lesgai o hono fio o'm Bywyd : Ac attolwg iddo oddi wrthwyf, gan ddymuno, anfon gyd'a thi ym hyspysrwydd o *Olew Trugaredd* a addawodd yr Arglywydd ym pan im anfonodd o *Baradwys*. Ewyllysgar a fu *Seth*, nid oedodd, Ac yn y modd hwn y dysgodd y Tâd y ffordd iddo. Dos ebr ef, yngwrthwyneb y *Glynn* thyngot ar *Lwyrain*; Ac yn eithaf y *Glynn* ti a gei *Ffordd* ddisather hyd + *Ymbaradwys*; ac fel y bo hylrys genyt y *Ffordd*, ti a gei ar hyd y *Ffordd* y *Brifg* têg hwnnw, o ôl d'y *Dad* a'th *Fam* yn wiw grin Losgedig er pan ddaethom o *Baradwys*, gan Orthrymed y fu ein pecthod.

au

au ac na thyfodd na blewyn na llysteu yn y
ffordd y Sathrasom a'n traed y Ddaiar Oddi-
yra, fel hyn y cerddodd *Setb* yn Dduwiolfryd
oddiwrth ei Dâd tu'ar *Pbaradwys*. * Ac fel y
neshaoedd i *Baradwys*, Wele ! mai Tân yn ei
gylch o oleuad *Paradwys*. Ac ofna a fu arno o
debygu fod Tân yn ei Amgylchu, ai Dâd
cisiaes ai rhybyddiaesi ynghylch y digwyddiad
hwnnw. Ac ymgroesi a wnaeth ynteu a doddi
arno *Arwydd y Tri Person*. † Ac oddiyna yr
aeth yn rhwydd hyd ym'karadwys a phan
welodd yr *Angel* es, y gofynodd iddo, pa achos
y daeth yno ? Fy Nhâd y sydd ebr ynteu,
ddarfodedig o henaint, ac sydd flin bellach o'i
fywyd, ac am hanfododd i attat ti, i ddeisif
gennyt hyspylwydd iddo am olew y *Drugared*
addawyd iddo, mae fel y danfonych di gyd 'a
mi iddo. Dyro di dy ben drwy *Ordduws* y
portb, ebr yr *Angel* ac *Edrych*, o fewn yn graff
beth a welych yno, a phan cddodes ei ben i
mewn, ef a welodd y cyfryw degwch fel na
allai Dafod ei draethu i maryw Genhedlicedd,
ffrwythau, a blodeu. ac a wrandawodd ar gy-
fryw *Foliadan* ac *Organau*, &c. na's clybu Ddyn
erioed eu cyffelyb : Ete a welai yno hefyd
Ffynnon Eglur, ac o honi bedair ffrwd yn illi-
thraw; enwau y rhain yw, † *Pison*, *Gibon*, *Ti-*
gris, ac *Eupbrates*, Ar Pedair Afon hynny
sydd

sydd yn Gwalsnaethu Dwfr drwy yr holl Fyd.
 Ac uwch ben y Efynnen yr oedd pren dirfawr
 ei faint, ac aml ei Geingciau yn fonyff noeth,
 heb Risgl ac heb Dail arno. Ac yno meddy-
 liodd Setb ma'i hwnnw oedd y prenn y pecha-
 sai ei Rieni o honaw, o'i Weled yn Gelfaint, or
 un achos ac y gwellai'r Berysg ei Rieni heb dyfu
 blewyn y Ffordd y Cerddasant, Ac or unrhyw
 achos hwnnw, bod y pren yn Noeth o bechod ei
 Rieni, Ac yna y tynnodd efi ben drach-
 esen at yr Angel i synegu iddo yr bys a welodd
 yn llwyr. Ac yna'r arhcodd yr Angel iddo
 Edrych drachefn i mewn i weled pethau Er-
 aill a phan Edrychodd y gwelodd yno y pren
 llwm a welodd or blaen, yr awr honno, yn
 amgylchedig o Ddail a Rbisgl, ac yn gyfuu-
 wch ar Nef. Ac ymrig y pren yr oedd Mab
 newydd Eni, a debygai ef yr awr honno, a
 Diliad Mab am dano; ac ofn y fu arno yr
 Gwelediad hwnnw, a throi ei olwg tu ar Dda-
 iar a wnaeth: Ac yna y gwelai wreiddyn, y
 prenn yn myned trwy'r Ddaiar hyd at y Gryf-
 gadwr. Ac yna yr adnebû ef enaid ej frawd
 Abel. Ac yna yr ymchwelodd drachefn at yr
 Angel i ddargan a weledd iddo. Ac yna y
 Deonglodd yr Angel iddo y Weledigaeth am
 y Bacbgen A Mab hwn a welaist ti, ebr ef
 Mam Duw yw bwnnw, yr hwn sydd yn gof-
 idio am bechodau dy Rieni di; ac ai gofisia hyd

uni

onj ddêl || *Gysawnder yr Amser*, A hwnnw
 yw yr Olow Addewedig, iñh Rieni di, bwnnw
 a wna y Drugaredd dros dy Rieni di, a theos
 eu *Hetseddiaeth*, ar Drugaredd honno yw
priodolder cariad: Ac wedi dysgu or *Angel*
Sesb fel hynny pan ydöedd yn myned ymma-
 ith, y Cododd yr *Angel* iddo *Dri Gronyn o*
Geudawd Afal y pren hwnnw, te yr arshodel
 y Tâd iddo, a mynegu iddo y diffudai ei
 Dâd ar ben y *Tridiau wedi* y delau *Setb* at *Adda*
Dyroditheu ebr, ef, y *tri Gronyn*, hyn oddidan
 wraidd ei Dafod ef, ac o honynt y cyfyd *tair*
Gwialen; un o honynt a lydd o ryw + *cedraw-*
ydden, ar *Ail*, a lydd o ryw *Pinwydden*, ar
Drydedd a fydd o ryw *Pinwydden* trwy y *ced-*
rwydd y deall y tâd or Net; canys uchaf
 prenn ei dyfiant yw, drwy y *Sipresswydd* y dea-
 llir y *Mab* canys goreu pren yw ei *Asogleu* a
 mselusaf ei ffrwyth, drwy y *Pinwydd* y deallir yr
Yspryd Glân o herwydd amlder, ei ffrwyth ac
 oddiyna y daeth *Setb* at ei Dad *Adda* ai neges
 yn rhwydd drachefn ganddo. A phan synesgodd
 iddo oi Genndwriaeth, llawen fu a dyna'r un
 waith y chwarddodd *Adda*, § er pan ddaeth i'r
 cîdaiari: Ac o hyd, llef a Roddes, a dywedyl

* S7. John Mandefil pen. 1. 10. § *Dwy Daith i*
Gaerfalem 33. 1727. § *Gal.* 4. 4. *Clywch saly Dy-*
wyd, v Bardd ar Farwnad Griffid Hirauig.
 1539

Arglwydd ebr ef digon yw hyd sy mywyd cymmer sy Enaid attad. A chyn pen y tridiau fel y dywedoedd yr Angel y Difioddes *Adda* ac *Ynglynn Ebron* y Claddwyd ef gan *Seth* ei fab, At *Tri Gronyn* a'ddy wedpwyd uchod a roddodd ef dan wridd ei Datod ac o'r rhai hynny y cyfododd || *Tair gwialen* ar oedd byrr a chymaint oedd hŷd pob un ai gilyd, ar *Gwial* hynny a drigasant o enau † *Adda* hyn at *Noab*, ac o *Noab* hyd at § *Abraham*, ac o *Abraham* hyd † *Foesen*, heb na thyfu na chynyddu mwy na hynny; na symmudo dim or naturlaeth; Ac yna pan aeth *Moesen* i ddwyn Pobl yr *Israel* o gaethiwed yr *Aipbt*, oddiwrth *Pbarao Frenin*; drwy *Fôr Rhudd*, ac a boddesi *Pbarao* ai bobl ac y daeth *Moesen* hyd *Ynglynn Ebron* a phobl Dduw gyd ag ef, Ac fel yr ydoedd *Moesen* gwedi *Gwersylltu*; Bendigo y bobl a wnaeth i dderchafel y *Tair Gwialen*

* *Gwial a gad tyfiad da,*
Yngwydd o Enau idea,
Diest Farde felly daw o'r fêdd.
Gangbenau' Groes gynfhanedd, Wm. Llew 1560,
. Tystiolaeth Barda arall ir unrhyw Vide Grammat.

Dr. Davies 219. 1621;
O Enau Adda daer Winwydden,
Ar groesa droes yn ddir Assen;
GWieili oedd y gil a'i En.
Draw gwelid yn Dair Gwialen,
*§ Virgil Eneid. Libri. * M. S. Mandefil pen. 12.*

|| Gwialen a oeddynt o Enau *adda*, a'i chan ei
adyscu o yspryd *Prophwydoliaeth*; a chub y
tair Gwialen a wnaeth au tynn a phai eu
tynnodd o Enau *adda* y cawsant y cyfryw *ar-*
ogleu fel y tebygant eu bod yn y Ddaiar Adda-
wedig a phan y tynnodd *Moesen* hwynt. fe a
ddywedodd, ma'i y *Drindod* a arwyddoccaent
a llawen fu *Foesen* o gaffael yr *Aroglan* ar *Ar-*
wydd da hwnnw. A'u cadw yn anhydeddus
a wnaeth a Gwisl yn tu cylch yn Geiriau
anwyl a 40 mlynedd y blaent yn y Diffaeth-
wch. Ac o digwyddau cyfarfod a neb or illu,
ar haint, a'i *Dolur* ai *bratb* prif gwenwynig,
neu, *anaf* arall, y rhoddau y *Prophwyd* y
Gwiall yn ei Enau. yr awr honno y byddant
jacb, + Ac yna y damweiniodd erchi or Bobl
i *Foesen* Ddwfr or *Graig* a Goganau *Moesen*
am Ddwfr: Rhyseddol yr erchwch, ebr *Moe-*
sen. a allaf fi Bobl atgas Angredadwy, ddw-
yn Dwfr i chwi or *Garreg* hon? a tharo Dau
ddyrnad a'i *Wialen* ar y *Graig* a wnaeth, oni
ddaeth Dwfr yn 'nlaeth o honi fel y galieu
Dynion ac *Anifeiliaid* gaffael digon o honi
ac yna yn ddioted yr ſ ymddangosodd yr *Ar-*
glwydd i *Foesen*, ac ymddiddan ag ef, fel hyn,
gan nad ymddiriedaist i'm Henw i ebr ef, ger
bron pobl yr *Israel*, nid Arweini ditheu hwynt
ir Ddaiar Addewedig. Pwy *Arglwydd*, ebr
Moesen

Moesfen au deg hwynt? Byw wyfi, ebr Duw,
 od a neb o honyn yno, onid, + Caleb a Josuah;
 yna a Dealloedd Moesfen fod eu Ddydd et ar
 ddyfod: ac yna y daeth ir san isaf ll Ynglynn
 Tabor. ac yno y plannodd ef y Gwielyn yn y
 Ddaير: o cherllaw, Bédd iddo ei hun; ac
 oddiyna myned yn y Bédd a wnaeth, a Di-
 ffeddi. Ac yno y bu y Gwiaill hynny, Fil o
 Flynyddoedd hyd yn amser Dafydd Frenin
 Juda. Ac ymhen 1000 o flynyddoedd gwedi
 Moesfen Brophwyd yr Addysgwyd Dafydd
 trwy yr Yspryd Glan i fyned o honnef, i Flyn-
 ydd Tabor i gyrchu y Gwiaill a blannasei fo-
 sen yno. A Dafydd a aeth yno, a ddug y
 Gwiaill hyd Ynghaersalem. Canys Duw a Rag-
 walodd fod Jechyd Pobloedd o honyn. trwy
 eu rhinweddol Ddeilliaw. Ac yna'r aeth
 Dafydd hyd yn Arabia, ac yn ym'henn y
 Nawfed Dydd y daeth i Flynnydd tabor, ac yno
 y Cafodd Dafydd y Gwiaill a tynegafai yr an-
 gelidd, a phan cu tymoddf hwynt or Dda-
 iar. Arogleu mawr werthfawr a gafodd Dafydd,
 a'i holl gynulleidfa or Gwiaill; mal y teby-
 gent ac y credent oll eu bod yn Beth Nefol.
 Ac fel yr oedd Dafydd yn ymchwelyd, y Cy-
 farfuag ef binderau lawr, a goludus heintiau
 o amryw: a phawb o honyn a gawfant Je-
 chyd o nerth y Gwiaill. Ac hwynt o lef Pro-
 phwydoliaeth

phwydoliaeth yn llawenu, heddyw y mae Duw
ya rnoddi Jechyd ir Byd, trwy nerthu ei law
Allwog, a thrwy yr Yspryd Glan: a thrwy laf-
wenydd mawr yr aeth pawb o honynnt tuag
Adre yn jach. Ac ym'hen y Nawsed Dyddi
y daeth Dafydd drachefn i *Gaersalem*, a medd-
ylio a wnaeth pa le y plannau y *Gwiaid* hynny
yn Anrhyydeddus. Ar Nôs honno y rhoddeu
hwyat mewn Ogaf o Garreg a oedd gerllaw
Dwfr, fel y gallai drannoedi ar Eliang tu
plannu; Ar nos honno y gadiwedd geidwad
a goleuad ar y *Gwiaid* gyd ag hwynt, Ac yr
aeth ynteu i *Orphwys*. Ac etto o nerth y
Duwiol, ar *gwail*, yr hwn tydd radlonus yn
Wastad, yr hwn ni thwylla ac ni thwyllir,
y Derehatodd y *gwail* yn eu *Sefyll*, ac a wre-
ddiasant yn y garreg a chymysgodd y *tair*
gwialen yn un! A phan Wledici y Brenin y
Rhyfeddod hwnnw, y dywedodd, Bid o'm
Duw ar holl Genhedloedd y Ddaias, canys
mawryddig a Moliannus yw yn ei weithred-
oedd, ni symudod y Brenin, hwynt or llo
hwnnw; canys darfusai iddo eu golod yn rhy-
feddol. A Dafydd a wnaeth fûr yngnylch 'y
Penn yn dêg wedi eu plannu o Dewi hwyne,
hyd ym'hen y 30 mlynnydd; ac ar eu twt bob
Blwyddyn, y parodd y Brenin Roddi Cylch bob
Blwyddyn o arian fel y gwybyddau beth a
fai dwt y *penn* Cyslegredig bob Blwyddyn.
Ar maint ag a dyfodd arno y Blwyddyn gynta.
a dyfodd bob Blwyddyn arno wedi hynny;

lef oedd hynny, cyfudd bob Blwyddyn, Ac ymhen y 30 Mlynedd gwedi gwneuthur, o Ddafydd ddirfawr bechud, a haeddu barn Duw; yr aeth Ddafydd dan y prenn Cyssegr-dig i wylo o Edfeirwch am ei bechod; ac y dywedodd is Arglwydd, y Meiserero. Sef Psalm 51. Wedi gorphen y Pialin, y dechreuodd Adeiladu Temlir Arglwydd yn jawn am ei bechodau. * A 14 o Flynyddoedd y bu Dafydd yn gwneuthur gwaith ynghylch y Deml, ac er hynny Gwr lladd celan-dd yd-oedd Dafydd, ni tynnau'r Arglwydd iddo 'Or phen o hono ef y Ty, a dywedodd wrtho, nid adeileidi di y Ff * canys Gwr gwaetlyd wyt Pwy Arglwydd, ebr Dafydd, ai Haeddeilada, ynteu? Selef dy Fab, ebr yr Arglwydd, * ac yna y dealloedd Dafydd. na fyddai hwy ei oes ef na hynny, yna y galwedd atto Henafaid a Phenaduriaid y Ddinas ac a ddywedodd wrthynt Gwrandewch ar Selyfy mab fel finneu; canys yr Arglwydd ai dewisodd et, ac wedi merw Dafydd ai gladdu yngwyddfa'r Brenhinoedd; y Gwladychodd Salomen yn Yudea, ac a gwplhaodd y Dew gan lawenydd yn ysbaid 42 o Flynyddoedd, * ac y 'mronn gorphen wedi, ni chae na Seiri mac'n, na Seirie coed, yn holl Goedydd

* 2 Sam. 7. a 1 Chron. 171 ar 22. * 1 Chron. 28. 3
a 1 Bren. 5. 3. * 1 Chron. 22. 9, Ge. * 1 Chron.
22. 2. * 8, Josh. 2, 20.

Goedlydd *Libanus Drawſt* a weddai o hyd yn y *Deml*: nac yn holl Goedlydd y Teyrnasoeedd eraill o gylch o gylch; megis wrth angen y Torrasent y *Prenn* hwnnw. ac y gwili aethant *Drawſt* honaw, ac 31 *Cufudd* yn ei hyd. ac wedi, ei felur felly, a *cbyfydd* yn hwy nag oedd raid wrth linyn; pan dderchafwyd, ei hyn, yn ei le, yr oedd ym fyrrach ar nôd *Cufyydd*; a *Thair*, gwaith y codwyd ac y profwyd felly, Sef yr achos y profwyd, pan syddai y *Trawſt* ar y llawr, hwy syddai ar nôd *Cufudd*. na'n mesur; a phan gyfodid yn ei le, ar nôd *cufudd* y byddai fyrrach! a'rhyfeddod a fu hyd y gan y Seiri, a chan y rhai a Edrychode arno, a galw y *Brenin* a wnaethant i ddangos iddo y Rhyfeddod. Ar *Brenin* a baseodd rodi y *penn* yn y *Deml*, megis ir anrhydeddod gan y sawl a ddelai ir *Deml* i mewn, oddiyna yr aeth y Seiri i geisio *trawſt* a weddai, ac a'i cawsant yn hawd; ac a *Gwplhaſant Deml Ddaſydd* yn llawen nyfryd. yr oedd Defod gan y Teyrnasoeedd o gyich *Jerusalem* ddyfod i bererindod, i *Deml* yr Arglwydd i addoli Duw. Ac yna y digwyddodd anrhydeddu y *trawſt* gan Bawb ar a ddelai ir *Deml*: Ac yno y daeth *Gwraig Sanctaidd* a elwid *Maximilla* ac yn ddiarwybod yr a'e ac eisteddai ar y *penn* Cyssegredig. Ac yna y clywai ei Dillad yn llosgi yn ei chylch; ac o ymadrodd Prophwydoliaeth y rhoddes ei llawn lef, ac a ddywaid, *Fy Nuw i'r a'm Harglwydd Jesu Grip.* A

phan

phan glybu yr Iddewon Erwi o honi Jesu Crist, y llabyddiasant hi a mein / a honne fu y Mertbyr gyntaf a ddioddefodd Ferthyrolaeth yn Enw Crist, ac oddiyna y tynnodd yr Iddewon gyda Gwragedd a Gordderchadon Salomon y trawest or Deml, ac ni bwriasant i fewn llin a oedd gerllaw y Ddinas, a Elwid * *Probatica Piscina.* Yn yr hwn y golchid perfeddau Anifeiliaid a Offiymmid yn y Deml. Ac eito ni adawodd yr Argiwydd fod y Frenn Cysegredig hwntnw heb wneuthur gwrthiau, pa le bynnag y byddai, onid b-unydd, rhwng hwyr a boreu y Disgynnaid angylion yn y llyn, a chyffroi y llyn a wnaent. ar Dyn cyntaf a cidelai ir llyn ar ol cynhyrfsu'r Dwfr o bai haint bynnag a fae arno, ef a gae War-ed ac Jechyd, a phan welodd yr Iddewon y gwrtbiau hynny y Tynnasant y prenn, or llyn, Ac ai rhoddasant yn Bont ar afon iw Sathrusel y byddai llai ei wrthiau, Ac yno y bu y prenn yn gorwedd ar lannau yr afon honno, oni ddaith * *Sibilia Frenbines Saba,* hyd yn Jerusaleai, i wrando Doethineb Salomen fab Davydd, ac at y lle'r oedd y trawest yn gorwedd y daeth, a phan ganfu hi y prenn, gestwng ti henn a wnaeth ac ymgrymu yno a diosg gwisgiad

* S. Ioan 5, 2. Bath dō neu yn ol R. Davis D. D E. Dowi a W. Salbri 1567, y Desceidiowg Lynn

* I. Bren; 10. 1. Gc. 2. Cron, 9. 1. Gc.

gwisgiaid ei thraid, a chyfodi dillad a myned trwy a Dwfr yn Olaf, a dywedyd o ymadrodd Prophwycoliaeth; y Ddaiar a leitha o chwys; o arwydd y mynegiad hwn. * Ef. a ddaw or *Nef* trwy'r oesfoedd a ddêl, *Brenin*, nid am en i Farnu yn y cnaud pawb ai gweiant ger bron; y drwg ar Da o honynnt yn y Dydd diweddaf, a phawb addaw yn y cnaud i gael batu arnynt, a rhai a fo'n gorwedd dan y pryd ar maen ac a fwriant oddiarnynt eu Beddau, * ac y llysg y Ddaiar gan Dan, ar Môr, ar awyr ac y tyrr pyrth usfern dywyll, a phawb yn y cnaud a welant hynny, ar ffynnonau a losgant yn dragwydd o dan, yna'r agorir ar Bawb eu gweithredoedd cuddiedig; at a egur Duw Ddirgledigaethau y Calon-mau; yna y bydd Galarnad a chrynsau, ac y tynnir gwreis a llewyrch yr Haul, ac y disgyn y Sêr ac y dymchwel y Net, ac y palla golenni y lleuad, * ac y gosyngi'r y bryniau, ac y derchefir y Glynnnoedd. Ac ni bydd dim ar di Waftadhaer, na Môr na Mynydd, nag uchel, nag isel. Ac yna y Gorphywys pob perth ar Ddaiar a falurir ag a losgir, ar Flynnonau

ar

¹¹³⁸⁶⁰⁰ † *Matt.* 24. 30. *at* 25. *Esay.* 13. 10. *Ezec.* 32. 7
Joel 2. 18; *a* 3. 15. *Marc.* 13. 24. * *Bloeddnad*
ofnâawy. 23: 1704 *Ystyrfaethau* *Jer.* *Taylor pen*
11. 1730. *fel y dywed Barad o n Gwlad.* * *Mae*
Corn fraud im corn fry A ciliw Bawb ei wela,
Sr. Dafydd Trefor, 1410. *M.* 8.

ar afonydd a losgant ac yna y claw § corn,
or uchelder ir awyr. Rhyfeddol gan bechad-
uriaid, ac yna y galara Pobloedd oblegid eu
cam. Weithredoedd, ac yna y treisir y Ddaiar
oddiar *Uffern* i ddiangfa; ac yna y darostyngir
yr hell Frenhinoedd ger bron yr Arglywydd,
ac yna y llifa Afon o frwmstan gyd a Thân
gwyllt or Nef. Y lloer a gull ei goleuni ei
gyd. A hynny a ddywedodd bi wrth Selyf
ap Ddafydd, ac yno y bu y prenn hwnnw yn
gorwedd hyd yr amser y Dinddetodd Crist
arno a phan farnodd yr Iddewon Crist i angen,
y dywedodd un or Iddewon o ymadrodd Pro-
phwydoliaeth, Cymmerwch *Brenn*. y *Brenin*
sydd yn gorwedd tu allan ir Ddinas a gwne-
wch o hono Groes i *Frenin* yr *Iddewon*, ac
yna y daethant or tu allan ir Drê a thorrasant
y diydedd rann o *trawft*, ac o hwnnw y gwn-
aethant Grôg yr Arglywydd, o saith Gufudd
yr addi o hyd, a thrï chufydd yn ei biaich o
faint, ac i Symudasant bi hyd y lle a Elwir
Calfaria + ac ar honno y Croeshoelian: *Ein*
Harglywydd ni Jesu Crist, er Jechyd ir rhai a
greddo iddo ir hwn y mae Anrhwydodd a Gog-
oriant Tragywyddol ganddo. Amen,
Cof restr o'r scrythyrau a grybwyllir am danynt,
Eithr heb eu cyfleu yn Bibl.

Prophwydoliaeth *Enoch* a grybwyllir yn
Jude, 14. llyfr *Jebu*. a sonir am dano yn

y 2 Chron. 30. 34. llyfr Rhyfeloedd yr Arglwydd a sonir am dano yn Num. 21. 14. llyfr Nathan y Prophyd. llyfr Iddo Prophedigaeth Abijah, a Sonir am danynt yn 2 Chron. 9. 29. llyfr Shemiah y Prophwyd a grybwyllir yn 2 Chron. 12. 15. llyfr Jaser, a grybwyllir yn 2 Sam. 1. 18. llyfr Gad, i Chron. 29. 29. llyfr Gweithredoedd Salomon. i Bren. 9. 41. llyfrau Salomon a I hair Mil o Ddiharebion ai Fil o Ganiadau, ai Lyfrau yngylch coed, Planhigion, anifeiliaid, a Physgod, ac Adar, a grybwyllir am danynt yn y i Bren. 4. 32, 33. un Epistol at y Corintblaid a grybwyllir yn i Cor. 5. 9. yr Epistol cyntaf at yr Epbesiaid Eph. 3. 3. Epistol at y Laodiceaid a grybwyllir yn Col. 4. 16. llyfr Henoch a grybwyllir am dano ym Mhistol Thaddeus Origen a Tertullian. Epistol a Dadogwyd ar Barnabas, a Datcuddiad Pedr. Athrawiaeth dan enw'r Apostolion a grybwyllir am danynt yn Nhrydydd llyfr Eusebius, L. 3 Ch. 22, Edrych Destament y Deuddeg Patriach yn enwedig Lefi. Juda, a Dan. 1700. A Bucheddau'r Apostolion, 1704 a llythur y Brenin Agbarus neu * Abagarus o henw arall, et ein Jachawdwyr. Darllen yngylch Marwolaeth Paul yn llyfr Dwy Daith i gaersalem 1727.

B

Dyma

* See the Life of our Lord Jesus Christ, Page 43.

Dyma ynddiddanion 'r fu Rbwng Adrian Ymerodr
 Rhufain ag Epig ddaeth sefyddau wr callawn y
 Byd. Ag felly yr Epig bwn ydoedd or dwyrain o
 Gwr dieithr yn Rhytain ef a gorchwyd Ger bron
 Adrian i droio ei ddostchineb ai ddifg; Ag yno
 Gofynnodd Adriad i Epig a ble y ddwrbost yma: Yno
 Epig Attabodd ag a dywedodd myfi a ddaethym drwy
 Ewythys yr Arglwydd Dduw.

A. F Elly ti a wyddost *gorechtio* doethineb,
 E. Fa fo a doethineb etc au *corechtia* ei hun.
 A. Pa beth yw'r Nef,
 E. Peth o ddirgeledig deunydd ai phortroiad
 megis Croen ar led,
 A. Pa beth sydd yn cynnal y Nef.
 E. Y ddaiar.
 A. Pa beth i w'r ddaiar
 E. Cello fywyd, i ddynion, o achos o honi
 ymae ymboeth Gwyllt a gwâr yn dyfod,
 A. Pa beth sydd yn cynnal y ddaiar E. y dwfr
 A. Pa beth sydd yn cynnal y dyfr, E. y maen;
 A. Pa beth sydd yn cynnal y maen,
 E. Y pedwar Angel adeiniog nid amgen,
Mattib. Marc. Luc. a Joan.
 A. Pe beth sydd yn cynnal y pedwar Angel,
 E. Y Tân;
 A. Pa beth sydd yn cynnal y Tân, E. y dy-
 fnder.
 A. Pa beth yw'r dyfnder,
 E. Prenn oedd cyn y Cwbllef yn Harglwydd
 Jesu Crist,
 A. Pa beth a welir ag nid ellis Cyffwysedd ag e
 Ei Yr haul yn y Ffurfaen,
 A. Pa beth i w'r Haul,

E. Cell o fywyd i ddynion,
 A. Pa beth iw'r Lleuad
 E. Llewyrch o dywyllwch a dysg ei Rhaidrwng
 A. Pa beth iw'r sér, E. Rhyfeddod i'r byd,
 A. Pa beth ni chwymp byth, E. y ddaiar,
 A. Pa beth sydd yn dwyn ffrwyth heb wras-
 idd iddo,
 E. Llong ar y môr:
 A. Pa beth gynta yn y byd, E. Meddwl dyn,
 A. Pa beth iw'r Bruddwyd,
 E. Llawenydd heb ynnill, Tristwch heb golled
 A. Pwy a fu farw a g ni aned, E. adda,
 A. Pa ddydd or mis y bu farw, E. y pedwer-
 yd dydd o Fawrth.
 A. Pwy a aned ag ni hydd masw ond o fewn
 tair blynedd i ddydd y farw,
 E. Enoc a g Elias sydd ymharadwys hyd oni
 ddelo yr anghrist i'r byd hwn.
 A. Pwy a fu farw ai gorff heb eddarfod byth.
 E. Gwraig Lot a drodd Duw yn ddelw Halen
 A. Pwy a fu yr Offeiriad Cyntaf. E. Melcb-
 ifedig or nefoedd
 A. Pa lynydd ni chwymp Glaw arno býth, E.
 mynydd Gilbor,
 A. Pa ddaiar ni ddaw na Haul na gwynt arni
 ond un awr er ddydd.
 E. Y ddaiar y bu plant Israel yn iathru trwy
 'r mor Céch.
 A. Pwy a welodd yr y golor ddaiar hyd y Net,
 E. Jacob ai gwelodd hi,
 A. Pa sawl blwyddyn y bu Duw heb Lawio,
 a y ddaiar,

E. Tair blynedd a chwe mis,
A. Pa le bydd diwedd y bydd, E. yn nyffryn
Jebosaphas.

A. Pwy a fu ag nid iw ag ni bydd byth.
E. Morwyn Ifangc wedi colli ei morwyndod,
 oedd ag nid iw ag ni bydd byth.

A. Pwy a ordeiniodd y pasg gyntaf 'rioed; E,
Moses.

A. I ba le y mae yr môr yn myned pan fo yn
 Treio.

E. I guddiedig wrthi y ddaiar ag eilwaith yr
 ymchwelir ir mæs yn ddiorphwys yn ol
 ordinhad Duw.

A. Pa ffordd y diction dyn gyffwrdd ar ne-
 foedd ag ymate yn fyw,
E. Pan Rhoddo Elusen i ddyn tlawd er
 mawyn Duw

A. Pa draed sydd ir gwynt,
E. Uchder ymynyddoedd ar Creigie canys yno
 y mae ei hwylaf yn fwyaf,

A. Pa esgus sydd ir niwl.
E. Cryfder tarth y ddaiara gwynydd,

A. Pa beth a ymddengys er cyn y trwfr diluw,
 yn fyw heb fod yn y Llong.

E. Y tan yn y maen ar pysgod yn y môr
A. Pwy gyntaf a wnaeth aradr, E. *Nos hên.*

A. Pwy gyntaf a wnaeth Lythyr, E. *Emiger.*

A. Pwy gyntaf aberthodd i Dduw, (gawr,
E. *Abel wirion fab Adda.*

A. Pwy a weledodd y Tad eil hun,
E. adda ag eto pan ei gyrryd o Baradwys ag
Abraham

Abraham wrth wreiddin y pren;

A. Pa beth oreu ymharadwys a gwaethia yn

Uffern;

E. Einioes hit, A, pabryd y dechreuodd Crist ymprydio,

E. Y degfed Dydd o Fawrith

A. Pa le y gorhbwys enaid dyn pan fo y Cyfagu

E. Naill ai yn y Galon, ai yn yr ymddydd, ai yn y Gwaed,

A. Pa beth a wel Dyn pan fo yr enaid yn yr Menydd.

E. Fe wel gyfflybrwydd or peth a ddelo yn wir ar peth yw gofio yn enwedig pan fo yn Cylla yn gymedrol, os yni y Gwaed y Bydd efe. Tydi a fyddi yn dy weled uwch ben Difroedd a lliteiriant ag hi Dduw, yn wir, yn y Galon y bydd eft ti a weli yn dy gwsg y peth a chwenychu ei gael ac y byddi yn Sôn am dano, cyn Cyfagu neu ti a fyddi yn dyweled yn gweddio mewn gwisgoedd gwyrion.

A. Trwy bwy y melldithied ag y bendithied y ddaiar:

E. Drwy Noab ag Abraham y bendithied y ddaiar Trwy Adda a Chain y melldithied y ddaiar

A. Pa ham y bydd ir doethion blant ymfydion

E. am ir doethion ystyried gormod nes sy-chu natur.

A. Pa ham y bydd ar ddyn byw ofn dyn marw mwy na peth marw erai]].

E. O aches i ddyn byw garu gysylldigeth yr enaid

Enaid at corph a' chasai ei gwahangedigeth
hwy.

A. Pa ham y gwnaeth pwyd Gwraig o aisen
Gwr mwy nag o fan arall arno ef.

E. Am ei bod hi yn ganolig ag ni ddyle ymgub-
di yn anghyfarchol iw gwr nag ymostwng
yn rhy i sel chwaith ond bod yn ufydd iw Gwr

A. Pa ham na bydd Hallt Bylgod y siôr ag
yn'r heli yn waftadol.

E. Am nad or heli maent yn cael ei hymbarth
ond ar y Croyw ddwfr.

A. Pwy oedd am adda, E. y ddaiar.

A. a phwy a ddarllenodd enw yr cyntaf

E. Enocb.

A. Pa fodd y gelwir y 4 afon sydd yn rhedeg
drwy Baradwys.

E. Penion Gihon Hidecel Euphrates,

A. Pa hyd oedd llong Nasab hen.

E. Trichant cufydd yn ei hyd a deg cufydd a
Deugien yn ei lled a deg cufydd arhigien yn
ei huchder.

A. a phwy a aned unwaith ag y fu farw
ddwywaith.

E. Lazarus a Jonathas:

A. a phwy a ddwad cyn ei eni, E. Joan
fed yddiwr,

A. a phwy a ddwad wedi marw, E. Dafydd
brophwyd,

A. a phwy ni chreuwyd ag anwyd, E. ein
Harglwydd Jesu Crist,

A. a phwy benna yn y néfai angel ai dyn,

E, Penna iw Dŷn canys Duw a ddewisodd
cnawd Dyn am dano,

A, pa sawl mab a fu i adda E. deg ar higien
o feibion a degarhigên o ferched a Chain ag
Abel tros ben hyunny,

A, a phwy a aned ag ni aned nai dad nai fam

E. meibion a merched adda ag efa,

A. a pha oedran yr aeth adda ag efa

E, Naw cant a deg arhigien oedd oed adda
705 oedd oed efa,

A. a phwy a gafodd ei famgu yn forwyn Ifange

E. *Abel* wirion fab adda canys cynta un a
gladdwyd oedd,

A: a pha ryw droedfedd Deca ar ddaiar a
wnaeth Duw

E. Wyneb Dyn canys pe bae beder mil o
ddynion yn yr un lle fe ellid adnabod pob
un wrth i wyneb

A. pha ham y rhed gwaed Celed pe ddelo y
Llofryd uwch i phen mwy na phan ddelo
arall.

E. am ladd o *Cain* ei frawd ag ni chaed gwy-
bod nes i Dduw ddangos yn y modd hwnnw

A. a pha wr hynt a fu erioed E, *Mathuselah*
a fu fyw 969.

A, pa hyd y parhaodd y Dwfr Duliw E, Dei-
gien nniwrnod.

A, a pha hebrwng Curph mwya a fu erioed,

E. Gwraig *Noab* ag a fod yr holl fyd iw hym-
gradd canys nid oedd yr amser hwnnw ond
Noab a'i dri mab ar gair Gwragedd.

A, pha beth Ieia ei bris a mwyd adal E, ufuodd ddd,

A, a pham y Cyfyd y bobol yn ei sefyll pan fo yr Ficar yn darllen yr efengyl,

E. O achos mai gwirionedd yw a phawb a ddysg godi gyda gwirionedd byth,

A. pa ham y gwnaed y gafell yn nis na'r Eglwys

E. Er dangos i Dduw ymostwng i ddyn yn is nag y dichon dyn ymostwng i Dduw byth,

A. am ba sawl achos y rhoed tafod ymhen dyn E, er mwyn gwrthod cam gan arall ag er mwyn gofyn cyflawnder ag er mwyn ymborth i'r corphi.

A. a pha sawl peth sydd gyffredin i bob dyn o gwbwl E. gole yr dydd ar Dwr ar Tan,

A, Henwa i mi chwech oes y byd E. 1 adda,
2 Noah, 3. Abraham 4. Moses. 5. Dafydd
6 a Christ.

A. pa hyd y bu adda yn Uffern E, 4604.
Blynedd a 6 awr,

A. a pha sawl dirgel beth sydd yn y Byd. E
Tranhau ac angen a gwynt ac Enaid Dyn,

A. pa beth a fu oenedigeth Crist E. fo fu bum mil a phum Cant a phedr blynedd

A, a pheth a fu oenedigeth Crist hyd anghrist.
E. i mil a a. Cant a pheth a fu oedran yr anghrist hwnw E. ta'r arddeg arhigien,

A. a pha beth a fydd o hynny hyd ddydd Brawd,

Epig. attebodd a ddywedodd fe fudd Desien nniwrnod.

T E R F Y N,

